ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ УНИВЕРЗИТЕТА У НОВОМ САДУ

ПРАВНА ТРАДИЦИЈА И НОВИ ПРАВНИ ИЗАЗОВИ

За издавача
Проф. др Бранислав Ристивојевић
декан Правног факултета у Новом Саду

Управник Центра за издавачку делатност
Проф. др Љубомир Стајић

Уредник монографских издања
Мр Радмила Дабановић

Главни и одговорни уредник
Проф. др Слободан Орловић

Руководилац пројекта
Проф. др Драган Милков

Менаџер зборника
Др Лука Батуран

Технички уредник
Др Ратко Радошевић

Компјутерска обрада текста
Владимир Ватић, „Графит“, Петроварадин

Штампа
„Футура“, Нови Сад
Тираж: 60 примерака

ISBN 978-86-7774-219-5

2020

УНИВЕРЗИТЕТ У НОВОМ САДУ
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ У НОВОМ САДУ

ПРАВНА ТРАДИЦИЈА И НОВИ ПРАВНИ ИЗАЗОВИ

ЗБОРНИК САЖЕТАКА СА НАУЧНОГ СКУПА
НОВИ САД, 18. ФЕБРУАР 2019. ГОДИНЕ

НОВИ САД, 2020.

Пројекат „Правна традиција и нови правни изазови“ финансира
Правни факултет Универзитета у Новом Саду.

САДРЖАЈ

ПРЕДГОВОР 11

КАТЕДРА ЗА ТЕОРИЈУ ДРЖАВЕ И ПРАВА,
ФИЛОЗОФИЈУ ПРАВА И СОЦИОЛОГИЈУ

Др Драгутин С. Аврамовић, ванредни професор
Илија Д. Јованов, асистент
ДРУШТВЕНИ УГОВОР КАО ОСНОВ ВЛАДАВИНЕ ОД XII ДО XIV ВЕКА . 17

Др Драгана М. Ћорић, доцент
О ОДНОСУ ЈЕЗИКА И ПРАВА 19

КАТЕДРА ЗА ИСТОРИЈУ ДРЖАВЕ И ПРАВА

Др Гордана М. Дракић, ванредни професор
Др Урош Н. Станковић, асистент са докторатом
КОДИФИКАЦИЈА ТРГОВАЧКОГ ПРАВА У КНЕЖЕВИНИ СРБИЈИ – ОД ИДЕЈЕ ДО РЕАЛИЗАЦИЈЕ 23

Др Маша М. Кулаузов, ванредни професор
РЕДОВНИ ПРАВНИ ЛЕКОВИ ПО ОДРЕДБАМА ГРАЂАНСКОГ ПРОЦЕСНОГ ЗАКОНОДАВСТВА СРБИЈЕ ИЗ 1865. ГОДИНЕ 25

Др Наташа Љ. Деретић, доцент
Милан М. Милутин, асистент
ПРИМЕРИ ПОЛИТИЧКЕ КОРУПЦИЈЕ У КНЕЖЕВИНИ СРБИЈИ 27

КАТЕДРА ГРАЂАНСКОПРАВНИХ НАУКА

Др Ранко И. Кеча, редовни професор
Др Марко С. Кнежевић, доцент
УЈЕДНАЧАВАЊЕ СУДСКЕ ПРАКСЕ У ИЗВРШНОМ ПОСТУПКУ 31

Др Гордана Б. Ковачек Станић, редовни професор
Др Сандра О. Самарџић, асистент са докторатом
ВРШЕЊЕ РОДИТЕЉСКОГ ПРАВА ПОСЛЕ РАЗВОДА 33

Др Раденка М. Цветић, редовни професор
РАЗЛОЗИ ПОСТОЈАЊА ЗАКОНСКОГ ПРАВА ПРЕЧЕ КУПОВИНЕ СУВЛАСНИКА НЕПОКРЕТНОСТИ 35
Др Бојан Л. Пајтић, ванредни професор
КОМПАРАТИВНА АНАЛИЗА ПРЕВЕНТИВНИХ И РЕСТИТУТИВНИХ МЕРА У СРПСКОМ И ЕВРОПСКОМ ЕКОЛОШКОМ ПРАВУ 37
Др Јелена Ђ. Видић Трнинић, ванредни професор
Милица С. Ковачевић, асистент
НАЛОГ КАО МОДАЛИТЕТ ЗАВЕШТАЈНОГ НАСЛЕЂИВАЊА 39
Др Сања М. Радовановић, ванредни професор
Николина Б. Мишчевић, асистент
О МОГУЋНОСТИ ЗАМЕНЕ ПИСАНЕ ФОРМЕ УГОВОРА ЕЛЕКТРОНСКОМ У ДОМАЋЕМ ПРАВУ 41
Др Атила И. Дудаш, ванредни професор
ПРАВНОПОЛИТИЧКИ РАЗЛОЗИ УРЕЂИВАЊА ПОТРОШАЧКИХ КРЕДИТА У ПРАВУ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ 43
Слобода Д. Мидоровић, асистент
Др Душан Ж. Николић, редовни професор
ПРАВО СВОЈИНЕ И ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ 45

КАТЕДРА ЗА КРИВИЧНО ПРАВО

Др Снежана С. Бркић, редовни професор
ЕЛЕМЕНТИ СТРУКТУРЕ ФУНКЦИЈЕ КРИВИЧНОГ ГОЊЕЊА 49
Др Татјана Д. Бугарски, редовни професор
Др Милана М. Писарић, асистент са докторатом
ОПРАВДАНОСТ ОСНИВАЊА ЕВРОПСКОГ ЈАВНОГ ТУЖИЛАШТВА 51
Др Драгиша С. Дракић, редовни професор
Др Иван Д. Милић, асистент са докторатом
ИСТИНА У ПРЕКРШАЈНОМ ПОСТУПКУ 53
Др Бранислав Р. Ристивојевић, редовни професор
Др Стефан С. Самарџић, асистент са докторатом
ИСТРАЖИВАЊЕ ИЗВРШЕЊА КАЗНЕ ЗАТВОРА ПРЕМА ОСУЂЕНИЦИМА ЗА РАТНЕ ЗЛОЧИНЕ 55

КАТЕДРА ЗА ЈАВНО ПРАВО

Др Драган Л. Милков, редовни професор
Др Ратко С. Радошевић, асистент са докторатом
ДА ЛИ ПРИГОВОР ИМА КАРАКТЕР ПРАВНОГ СРЕДСТВА У УПРАВНОМ ПОСТУПКУ? 59

Др Слободан П. Орловић, редовни професор
Др Наташа Н. Рајић, асистент са докторатом
ИНСТИТУТ РАСПУШТАЊА ПАРЛАМЕНТА – ПРАВНИ И ПОЛИТИЧКИ АСПЕКТИ 61
Др Зоран Ј. Лончар, ванредни професор
ПРАВНА ТРАДИЦИЈА И ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ УПРАВНОГ ПОСТУПКА . 63
Др Александар Л. Мартиновић, доцент
„ПРИКРИВЕНА КУПОВИНА“ КАО СПЕЦИФИЧАН МЕТОД ДОКАЗИВАЊА У ПОСТУПКУ ИНСПЕКЦИЈСКОГ НАДЗОРА 65

КАТЕДРА ПРИВРЕДНОПРАВНИХ НАУКА

Др Драго Љ. Дивљак, редовни професор
ПРИНЦИПИ ПРАВНОГ РЕГУЛИСАЊА ЕЛЕКТРОНСКЕ ТРГОВИНЕ НА МЕЂУНАРОДНОМ ПЛАНУ 69
Др Владимир Ж. Марјански, ванредни професор
СМАЊЕЊЕ ОСНОВНОГ КАПИТАЛА ДРУШТВА С ОГРАНИЧЕНОМ ОДГОВОРНОШЋУ НАКОН ИЗМЕНА И ДОПУНА ЗАКОНА О ПРИВРЕДНИМ ДРУШТВИМА 71
Др Сандра С. Фишер Шобот, ванредни професор
ПРЕДАТОРСКЕ ЦЕНЕ У ПРАВУ КОНКУРЕНЦИЈЕ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ . . . 73

КАТЕДРА ЗА МЕЂУНАРОДНО ПРАВО

Др Маја Д. Станивуковић, редовни професор
ЈАЧАЊЕ ТРАНСПАРЕНТНОСТИ У МЕЂУНАРОДНОЈ АРБИТРАЖИ 77
Др Сања В. Ђајић, редовни професор
ПРОБЛЕМ НЕУЈЕДНАЧЕНОГ ТУМАЧЕЊА МЕЂУНАРОДНИХ УГОВОРА, СУКОБА МЕЂУНАРОДНИХ СУДОВА И ФРАГМЕНТАЦИЈЕ МЕЂУНАРОДНОГ ПРАВА НА ПРИМЕРУ СЛУЧАЈА АХМЕА 79
Др Петар М. Ђундић, ванредни професор
УТИЦАЈ ПОВРЕДЕ ПРАВА ДРЖАВЕ ПРИЈЕМА ОД СТРАНЕ УЛАГАЧА НА НАДЛЕЖНОСТ АРБИТРАЖНОГ СУДА У ИНВЕСТИЦИОНОМ СПОРУ . . . 81
Др Бојан Н. Тубић, доцент
НАДЗОР НАД ИЗВРШАВАЊЕМ ПРЕСУДА ЕВРОПСКОГ СУДА ЗА ЉУДСКА ПРАВА 83

КАТЕДРА ЗА РАДНО И СОЦИЈАЛНО ПРАВО

Др Предраг П. Јовановић, редовни професор у пензији
Дарко М. Божичић, асистент
ЗАШТИТА ПРИВАТНОСТИ НА РАДНОМ МЕСТУ КАО ИНТЕГРАЛНИ ДЕО МОДЕРНОГ КОНЦЕПТА БЕЗБЕДНОСТИ И ЗДРАВЉА НА РАДУ 87

Др Сенад Р. Јашаревић, редовни професор
РАДНО ПРАВО СРБИЈЕ У УСЛОВИМА САВРЕМЕНИХ ДРУШТВЕНИХ ОКОЛНОСТИ 89

КАТЕДРА ПРАВНОЕКОНОМСКИХ НАУКА

Др Лука О. Батуран, асистент са докторатом
Др Горан Б. Милошевић, редовни професор
Др Цвјетана М. Цвјетковић Иветић, доцент
ПРАВНИ, ЕКОНОМСКИ И БЕЗБЕДНОСНИ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМА НЕРЕГИСТРОВАНОГ ОРУЖЈА 93

КАТЕДРА БЕЗБЕДНОСНОПРАВНИХ НАУКА

Др Љубомир С. Стајић, редовни професор
Владан М. Мирковић, асистент
Ненад П. Радивојевић, асистент
ПРАЊЕ НОВЦА И ФИНАНСИРАЊА ТЕРОРИЗМА СА ПОСЕБНИМ ОСВРТОМ НА УЛОГУ ВИРТУЕЛНИХ ВАЛУТА 97

ПРАВНА ТРАДИЦИЈА И НОВИ ПРАВНИ ИЗАЗОВИ

ПРЕДГОВОР

Крај XX века донео је Европи велике друштвене, политичке и економске промене. Крај биполарног света и крах социјалистичких система тражили су од држава да своје правне системе прилагоде новим околностима. Ипак, крај века није донео крај историје, како су неки очекивали и најављивали. Почетак XXI века ставио је државе пред нови изазов: док убрзана глобализација условљена техничко-технолошким напретком захтева заједнички одговор у циљу унификације или хармонизације правних система и уклањање баријера између држава, велика мигрантска криза последњих година и немогућност постизања заједничког европског одговора доводи до појачаних захтева за јачањем суверенитета држава.

Србија се у новим околностима нашла у епицентру догађаја. Крах социјалистичког система почетком 90-их година довео је до грађанског рата на тлу бивше Југославије, који је одложио транзицију српског друштва и привреде у односу на остале земље Источне, Средње и Југоисточне Европе. Успорен и све мање известан процес европских интеграција суочио је земљу са свим тешкоћама слободног тржишта, док су користи које се очекују од прикључења Унији пролонгирани још даље у неизвесну будућност. У таквим околностима, Србија се суочила са двоструким теретом мигрантске кризе која је захватила Европу последњих година: са једне стране прави егзодус домаћег становништва, а са друге прилив великог броја избеглица из Африке, Блиског и Средњег Истока који преко Србије свој спас траже у развијеним земљама Европе.

Овако сложени процеси захтевају брзо и ефикасно прилагођавање правног система. Богата српска правна традиција, посебно она до почетка Другог светског рата, нуди обиље правних решења на којима се може заснивати наставак процеса транзиције, који Србија никако да доврши. Међутим, како „традиција није клањање пепелу већ преношење ватре“, стара решења би требало да представљају само здрав темељ на којем ће се градити савремен правни систем.

У потрагу за правним решењима која ће одговорити захтевима времена, укључили су се научници и сарадници Правног факултета Универзитета у Новом Саду, у оквиру пројекта „Правна традиција и нови правни изазови“. У овогодишњем истраживању учествовало је укупно 50 аутора. На научној конференцији одржаној 18. фебруара 2019. године на Правном факултету у Новом Саду представљени су резултати истраживања 50 аутора, у оквиру

32 обрађене теме. Сажеци излагања аутора обједињени су у овом Зборнику, у ком су све теме према сродности подељене у 10 ужих научних области – катедри.

У оквиру катедре за теорију државе и права, филозофију права и социологију било је речи о друштвеном уговору као основу владавине од XII до XIV века. Пажња је посвећена и односу језика и права, с обзиром да „право не постоји без језика: он му даје облик, смисао и значење; даје му живот и предвиђа његову будућност".

На катедри за историју државе и права аутори су се бавили проучавањем различитих грађанскоправних, привредноправних и кривичноправних изазова из времена Кнежевине Србије, као и правним решењима којима им је тадашња држава излазила у сусрет. Конкретно, обрађена је кодификација трговачког права у Кнежевини Србији, од појаве прве идеје о изради трговачког законика до издавања Законика трговачког за Књажество Србију, урађена је историјскоправна анализа одредаба Законика о грађанском судском поступку из 1865. године које се односе на редовне правне лекове, а дати су и примери политичке корупције из тога времена.

Катедра за грађанско право покрила је већи број различитих тема с обзиром на ширину научног поља које она обухвата. Истраживачи су се бавили уједначавањем судске праксе у извршном поступку, вршењем родитељског права после развода,разлозима постојања законског права прече куповине сувласника непокретности, превентивним и рестриктивним мерама у еколошком праву, налогом као модалитетом завештајног наслеђивања, могућностима замене писане форме уговора електронском формом, разлозима уређења потрошачких кредита у праву ЕУ, као и правом својине и просторним планирањем.

Аутори са кривичноправне катедре истраживали су више питања из своје области. Изучавани су елементи структуре функције кривичног гоњења, као и оправданост оснивања Европског јавног тужилаштва. Постављено је питање утврђивања истине у прекршајном поступку, и у том смислу је указано на проблематичне делове актуелног Закона о прекршајима. Спроведено је и емпиријско истраживање како би се добила правилна слика о реалности издржавања казне затвора за учиниоце ратних злочина у Србији, те су дати предлози за измене постојећих прописа у овој области.

На катедри за јавно право расправљено је више питања из уставноправне и управноправне проблематике. На првом месту, аутори су покушали да одговоре на питање да ли приговор има карактер правног средства у управном поступку. Затим је било речи о распуштању парламента као институту уставног права, пре свега о његовим правним и политичким аспектима. Аутори су се бавили и основним принципима управног поступка, посматрајући

их у временском континуитету од доношења Закона о општем управном поступку Краљевине Југославије 1930. године па до најновијих решења. На крају, анализирана је и „прикривена куповина“ као специфичан метод доказивања у поступку инспекцијског надзора.

На катедри привредноправних наука истраживали су се принципи правног регулисања електронске трговине на међународном плану. Предмет анализе је био и проблем смањења основног капитала друштва са ограниченом одговорношћу након најновијих измена и допуна Закона о привредним друштвима. На крају, изучавано је и регулисање предаторских цена у праву конкуренције Европске уније.

Аутори са катедре за међународно право су фокус истраживања имали на теоријским и практичним проблемима до којих долази у поступку решавања арбитражних спорова. Пре свега, пажња је усмерена на јачање транспарентности у међународној арбитражи. Затим, приказан је проблем неуједначеног тумачења међународних уговора, сукоба међународних судова и фрагментације међународног праван на конкретном примеру случаја Ахмеа, као и утицај повреде права државе пријема од стране улагача на надлежност арбитражног суда у инвестиционом спору. У истраживање је укључено је и вршење надзора над извршавањем пресуда Европског суда за људска права.

Катедра за радно и социјално право бавила се заштитом приватности на радном месту као интегралним делом модерног концепта безбедности и здравља на раду. Такође је указано и на изазове са којима се суочава радно право Србије у условима савремених друштвених околности.

На катедри правноекономских наука истраживао се проблем велике количине нерегистрованог оружја у Србији. Аутори су покушали да утврде правне, економске и безбедносне аспекте овог проблема, како би могли предложити решења која ће омогућити његово ефикасније решење.

Катедра безбедносноправних наука усредсредила се на проблем прања новца и финансирања тероризма, као озбиљног изазова са којим се суочава безбедносни сектор модерног доба. Посебан осврт дат је на улогу коју у овом смислу имају виртуелне валуте, чији значај свакодневно расте.

Руководилац пројекта
проф. др Драган Милков

КАТЕДРА ЗА ТЕОРИЈУ ДРЖАВЕ И ПРАВА, ФИЛОЗОФИЈУ ПРАВА И СОЦИОЛОГИЈУ

342.31”11/13”

Др Драгутин С. Аврамовић, ванредни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
D.Avramovic@pf.uns.ac.rs

Илија Д. Јованов, асистент
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
I.Jovanov@pf.uns.ac.rs

ДРУШТВЕНИ УГОВОР КАО ОСНОВ ВЛАДАВИНЕ ОД XII ДО XIV ВЕКА

Рефлекси идеје друштвеног уговора током средњовековног развоја могу се посматрати кроз два временска периода. У првом, који траје од пада Западног римског царства до 11-12. века, племена која су населила територију Западног римског царства била су изразито разједињена и у покушајима да се организују у неки облик државне организације, уз примену партикуларног права. Франци и остали германски народи су читајући Стари завет дошли на идеју да услове владавине између краља и народа регулишу путем *pactum-a*. То није био друштвени уговор, па чак ни уговор о владању како је касније схватан, већ само један инструмент уређивања постојећих друштвених односа који је био неопходан у периоду изградње државности.

У развијеном средњем веку, владајуће црквено учење било је засновано на традицији св. Августина и његовом ставу да је световна власт, настала људском одлуком, последица првобитног греха. Као контраст теоријама које су мање или више инсистирале на узурпацији и нелегитимном пореклу световне власти, појавила се доктрина која је заступала став да је држава имала правилан почетак у уговору (*pactum subjectionis*) у којем је народ био једна од страна. Тако почињу да се јављају и замисли о народном суверенитету, мада остају у запећку јер нису постојале друштвене и политичке околности да се народу призна таква моћ. Ипак, многи догађаји у историји средњовековног права и црквене традиције утицали су да се напусти Августиново наслеђе о пореклу државе у првобитном греху и да настане теорија о исправном почетку државе путем споразума. Даљи напори су подразумевали доказивање да новопронађени људски основи државе нису у супротности са духовним пореклом и правима монархије. Победа оваквог начина размишљања је у великој мери заслуга рада глосатора у 12. веку који су у *Јустинијановој кодифи-*

кацији уочили текст који, како се чини, указује да је воља народа, изражена путем *lex regia*, позитивноправна основа световне власти.

Средњовековна уговорна традиција је била веома снажна. Уз постепени развој доктрине о народној суверености, која је још у средњем веку и касније обично повезивана са уговорном теоријом, два суштинска стуба (уговорна традиција и народна сувереност) теорије друштвеног уговора из 18. века уцртавали су свој пут ка коначном циљу.

8:340.134

Др Драгана М. Ћорић, доцент
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
D.Coric@pf.uns.ac.rs

О ОДНОСУ ЈЕЗИКА И ПРАВА

Право не постоји без језика: језик му даје облик, смисао, значење; даје му живот и предвиђа његову будућност. Схватање Артура Кауфмана, једног од најпознатијих немачких правника и правних филозофа 20. века је представљало темељ наших истраживања о односу језика у права током 2018. године на научно-истраживачком пројекту Правном факултета у Новом Саду “Правна традиција и нови правни изазови“.

Проучавање схватања о односу језика и права бројних значајних аутора који припадају европскоконтиненталном систему права је представљало основу нашег истраживања у току 2018 године. Са тиме ћемо наставити и ове 2019. године, будући да су у припреми радови у којима се циљано обрађују схватања баш одређених аутора. Примећен је тренд трансплантације појмова и односа из англоамеричког правног система у наше право које није у потпуности спремно за исто, као и у друштво које нема довољно развијене капацитете за прихватање и реализовање наведеног. И поред добрих намера, потребе осавремењивања правног система и хармонизације, процеси трансплантације не морају увек и нужно довести до напретка у друштву и праву. Као главну препреку у томе видимо језичке и друге стереотипне баријере, унутар стручне и обичне јавности. Језички и појмовни преокрет који погађа домаће право је очигледан. Остаје као питање колико се инсистирањем на устаљеним језичким и методолошким процедурама у праву добија а колико губи на квалитету самих правних аката.

Сматрамо нужном иновацију методолошких правила за писање општих правних аката у Републици Србији, са посебним акцентом на увођење јасних и прецизних мерила за дефинисање појмова који се користе у општим правним актима, као и за језичко уобличавање норми. С тим у вези је и наше настојање да се писање општих правних аката, посебно закона, повери посебно обученим професионалцима – правницима и лингвистима (а које смо обрадили у једном раду у току 2018. године), у циљу унапређења квалитета прописа са једне стране и повећања нивоа разумевања текста прописа адресата, са друге стране.

КАТЕДРА ЗА ИСТОРИЈУ ДРЖАВЕ И ПРАВА

340.134:347.7/.8(497.11)”19”

Др Гордана М. Дракић, ванредни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
G.Drakic@pf.uns.ac.rs

Др Урош Н. Станковић, асистент са докторатом
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
U.Stankovic@pf.uns.ac.rs

КОДИФИКАЦИЈА ТРГОВАЧКОГ ПРАВА У КНЕЖЕВИНИ СРБИЈИ – ОД ИДЕЈЕ ДО РЕАЛИЗАЦИЈЕ

Током рада на пројекту у 2018. бавили смо се кодификацијом трговачког права у Кнежевини Србији, од појаве прве идеје о изради трговачког законика (1849) до издавања Законика трговачког за Књажество Србију (1860). Први нацрт трговачког законика сачињен је 1851. и био је незнатно измењени превод турског трговачког законика из 1850. Тај пројекат трговачког законика био је одбачен 1853, након чега је рад на кодификацији трговачког права застао. Поново је покренут са мртве тачке 1856, на иницијативу београдских трговаца. На изради трговачког кодекса радило се 1857. и почетком 1858, при чему су се мењале концепције о садржини будуће кодификације. Због бурних политичких збивања током 1858. израда трговачког законика је на једно време потиснута у други план. Када су се 1859. политичке прилике разбистриле, рад на кодификацији је оживео и доведен је до завршетка. Двадесет шестог јануара 1860. издат је српски трговачки законик.

347.956(497.11)”1865”

Др Маша М. Кулаузов, ванредни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
M.Kulauzov@pf.uns.ac.rs

РЕДОВНИ ПРАВНИ ЛЕКОВИ ПО ОДРЕДБАМА ГРАЂАНСКОГ ПРОЦЕСНОГ ЗАКОНОДАВСТВА СРБИЈЕ ИЗ 1865. ГОДИНЕ

У раду је извршена историјскоправна анализа одредаба Законика о грађанском судском поступку из 1865. године које се односе на тужбу. Детаљно су размотрени садржај тужбе и процесне претпоставке које су морале бити испуњене да би се по њој могло поступати, одговор на тужбу и рокови за његово подношење, као и противтужба. Изложено је како је 1864. године текла процедура коначног уобличавања норми о иницијалном парничном акту у законском тексту. Са тим циљем анализиране су примедбе које је Комисија именована од стране Државног савета изнела на рачун појединих одредаба законског нацрта, као и одговор министра правде, аутора кодификације на њих. Иако одредбе о тужби нису новелиране за све време важења процесног кодекса, скренута је пажња и на измене и допуне појединачних чланова о тужби предложене 1872. године и реакцију надлежних судских власти на њих. У том контексту размотрени су коментари изнети поводом појединих важећих, али и сугерисаних законских решења.

Увидом у архивску грађу сачувану у фонду *Државни савет* Архива Србије може се закључити да је првобитна редакција нацрта Законика о грађанском судском поступку из 1865. године, коју је израдио тадашњи министар правде Рајко Лешјанин, у делу који се односи на иницијални парнични акт, у највећој мери и прихваћена као коначни законски текст. Наиме, Комисија коју је Државни савет именовао са задатком да претресе законски пројекат је у њему интервенисала само у четири члана која су унеколико измењена и допуњена. Структурних измена у систематици одредаба о тужби није било. Одељак о противтужби усвојен је у целости у изворном облику.

Законик о грађанском судском поступку из 1865. године представља непобитан доказ да је законодавац у потпуности био свестан значаја тужбе за остваривање субјективног грађанског права оштећене странке. Зато су врло детаљно, у чак 23 члана, нормирани садржина тужбе и с тим у вези њени обавезни елементи, форма, главна и споредна тражења, тужбе у хитним стварима, одговор на тужбу и поступање са њим. Аутор кодекса је водио рачуна

да одредбе о тужби буду формулисане у складу са начелом диспозитивности, начелом контрадикторности, расправним начелом и начелом обостраног саслушања странака на којима почива и модеран парнични поступак.

Министар правде Стојан Вељковић поднео је 1872. године Државном савету и свим судовима предлог измена и допуна појединих чланова Законика, између осталог, и неких одредаба које су се односиле на тужбу. Законски пројекат ресорног министра није сачуван, али се његова садржина у великој мери може реконструисати на основу одговора које су доставили Саветска комисија и поједини окружни судови, а који се налазе у фонду *Министарство правде* Архива Србије. О квалитету законског текста у области која је предмет наше пажње говори податак да су правосудни органи који су 1872. године коментарисали предложени законски пројекат, упутили мериторне примедбе на рачун само четири члана Законика. Све остале сугестије и критике биле су стилске и терминолошке природе и нису се тицале суштине ствари. Међутим, о високом нивоу законског нормирања материје о тужби пре свих убедљиво сведочи чињеница да за пуне 64 године важења процесне кодификације није измењен ниједан члан који се односи на иницијални парнични акт.

343.352(497.11)”18”

Др Наташа Љ. Деретић, доцент
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
N.Deretic@pf.uns.ac.rs

Милан М. Милутин, асистент
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
M.Milutin@pf.uns.ac.rs

ПРИМЕРИ ПОЛИТИЧКЕ КОРУПЦИЈЕ У КНЕЖЕВИНИ СРБИЈИ

Владавину кнеза Александра је обележио утицај уставобранитеља као и бирократско-полицијски режим који је уздигао чиновништво. Док је у варошима процес убрзане диференцијације праћен повећањем утицаја капиталистичких елемената, у селима је узимао маха процес раслојавања. Сиромашне породице присиљене су да се задужују услед повећаних државних намета и растућих домаћих потреба.

У администрацији која је имала пред собом само пример турског јавашлука и остала да се развија у условима крајње заосталости, људи на власти, од највишег до најнижег положаја, користе своје функције више него раније за разне малверзације, у виду зеленашких послова, мита, експлоатације туђе радне снаге, принуде. Смена кнеза Александра представља први пример српског владара који је због обелодањене политичке корупције својих присталица морао да се повуче са престола.

И након смене Александра Карађорђевића, кога су чланови Државног савета са којима је на Светоандрејској скупштини дошао у сукоб назвали заштитником највећих злоупотреба, народу није било боље. Србијом влада поново династија Обреновића којој се приписује покушај да се ограниче политичке слободе како би се успоставила лична владавина. „Бонтуова афера“ из времена Милана Обреновића, као прва политичко-корупционашка афера, доказ је да с порастом улоге крупног капитала у једном друштву расте и маневарски простор за злоупотребе.

Корупција, политичка или нека друга, је друштвена пошаст, зло, с којим се тешко може изаћи на крај, јер има дубоке корене. Да би се искоренила неопходан је привредни раст, где ће свако бити правично награђен за свој рад, да не би могао „нико да га купи“. Да зна да ће више изгубити него добити

уколико буде увучен у коруптивне послове. Уз изградњу установа које ће контролисати власт треба јачати и моралне вредности и осећај части сваког појединца. По мишљену Слободана Јовановића, „политика има своју етику која лежи у личностима оних који воде политику; учени, честити и морални људи ће своје интересе подредити интересима државе и народа, насупрот непоузданим и неморалним људима који превасходно фаворизују своје личне и групне интересе“.

КАТЕДРА
ГРАЂАНСКОПРАВНИХ НАУКА

340.142:347.952(497.11)

Др Ранко И. Кеча, редовни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
R.Keca@pf.uns.ac.rs

Др Марко С. Кнежевић, доцент
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
M.Knezevic@pf.uns.ac.rs

УЈЕДНАЧАВАЊЕ СУДСКЕ ПРАКСЕ У ИЗВРШНОМ ПОСТУПКУ

Уједначеност судске праксе одавно се схвата као један од прворазредних квалитета система правна заштите, односно израз постулата правне државе у смислу правне сигурности и једноакости пред законом. Тежња ка томе је данас нарочито актуелна због пресуда Европског суда за људска права у којима је утврђена повреда права на правично суђење управо због системском поремећаја домаћег поретка у виду несталне судске праксе. У домаћем праву, за постизање овог циља се традиционално нуде два метода: поступак по правним лековима, али и правни ставови које доносе судови, укључујући и ВКС, ван суђења на седницама судских одељења. Исто тако, сада већ традиционално, у извршном поступку највиша инстанца је недоступна – ревизија је у овом поступку недозвољена. Тиме се суштински онемогућује уједначавање судске праксе, јер по природи ствари то може да чини само врховна инстанца онда када одлучује у појединчаном предмету; постојање жалбе никако не може да обезбеди уједначено суђење, јер тренутно постоји 26 жалбених судова. Заузимање правних ставова на седницама Грађанског одељења ВКС не може да оствари такву сврху, јер не постоји механизам да се заиста оствари супрематија врховне инстанце. Чак ни посебна ревизија у смислу чл. 404 ЗПП, према сада већ устаљеној пракси ВКС, није дозвољена у извршном поступку. Ипак, постоје разлози за другачији методолошки приступ, на основу којег се може бранити став да је посебна ревизија могућа у извршном поступку, с обзиром на њен самосвојни циљ – уједначавање судске праксе.

347.63:347.627.2

Др Гордана Б. Ковачек Станић, редовни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
G.KovacekStanic@pf.uns.ac.rs

Др Сандра О. Самарџић, асистент са докторатом
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
Sandra.Samardzic@pf.uns.ac.rs

ВРШЕЊЕ РОДИТЕЉСКОГ ПРАВА ПОСЛЕ РАЗВОДА

Након престанка брака разводом, према Породичном закону, вршење родитељског права може бити заједничко и самостално. Да би дошло до заједничког вршења родитељског права, неопходан је споразум родитеља, али то није једини предуслов. Наиме, такав споразум мора бити одобрен од стране суда. Када се ради о самосталном вршењу родитељског права и ту постоји могућност да се родитељи о томе споразумеју, али у ситуацијама када таквог споразума нема, суд доноси одлуку применом различитих критеријума, који нису прецизно наведени у закону. Истраживања која су спроведена у судовима у Новом Саду и Суботици пре 30 година, пре 10 година и у новије време, показују извесну промену у одлучивању суда, иако су нека схватања ипак остала непромењена. Тако, и данас, као и пре тридесет година, деца се много чешће поверавају мајкама на самостално старање и споразум родитеља је критеријум који суд углавном безрезервно прихвата, не утврђујући да ли је споразум у најбољем интересу детета. Доношењем Породичног закона 2005. године најбољи интерес детета постаје релевантан критеријум за одлучивање, на који се судије експлицитно позивају у већини случајева. Када се ради о жељи детета као посебном критеријуму, она је утврђивана је ретко, у свега 12% до 25% случајева у периоду осамдесетих година прошлог века. Поред тога, жеља детета никада није утврђивана уколико је постојао споразум родитеља. Међутим, сасвим супротно, истраживање из 2007. године показало је да је мишљење детета, које је навршило 10. годину живота, утврђивано у око 50% предмета, што представља значајну, позитивну промену. Као посебан критеријум приликом доношења одлуке о вршењу родитељског права, свакако да је и мишљење и предлог органа старатељства, али баш као и остали критеријуми, оно нема обавезујућу снагу.

Истраживање је показало да суд само изузетно у пракси користи своје овлашћење да не прихвати мишљење органа старатељства. Са друге стране, када се ради о споразумном разводу, није пронађен ниједан предмет у ком се суд позива на извештај центра за социјални рад. Значајно је истаћи и разлику у погледу критеријумима за поверавање детета оцу. Наиме, раније је суд придавао велики значај помоћи коју је отац имао од своје мајке, док је данас та чињеница изгубила значај. Свакако да ова промена представља позитиван помак, јер говори о промени у схватању суда, односно о признавању равноправности мајке и оца као родитеља.

347.239:[347.238.2:347.235

Др Раденка М. Цветић, редовни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
R.Cvetic@pf.uns.ac.rs

РАЗЛОЗИ ПОСТОЈАЊА ЗАКОНСКОГ ПРАВА ПРЕЧЕ КУПОВИНЕ СУВЛАСНИКА НЕПОКРЕТНОСТИ

У раду су изнети разлози постојања законског права прече куповине сувласника непокретности на основу разматрања евентуалних негативних економских ефеката овакве законодавне интервенције у приватноправне односе и јавног интереса који је оправдава. У том контексту ово право је анализирано, пре свега, као део правног механизма који води “релаксацији” сложеног правног односа као што је сусвојина.

Изнети су разлози на којима се темељи закључак да је и при постојању законског права прече куповине обезбеђена оптимална заштита економских интереса сувласника – продавца. Указано је на важећа правила која треба да спрече погоршање његовог положаја услед тога што је купац ималац права прече куповине, а не неко треће лице. Предложен је могућ правац измене и прецизирања тих правила.

Одлука једног од сувласника да прода свој удео схваћена је као иницијални акт, а право прече куповине као средство да дође до престанка сусвојине или поједностављења својинских односа. Приказане су могуће ситуације у одсуству права прече куповине сувласника и наглашена битност међусобних личних односа у највећем броју сувласничких заједница. На основу тога констатована је непримереност решења при којем чланове те заједнице одређује искључиво деловање тржишног механизма. Резултат је закључак да није циљ законског права прече куповине сувласника непокретности да се титулар овог права доведе у привилегован положај у односу на остале купце, већ да се њиме штити његов оправдани интерес да буде фаворизовани купац.

347.426.6:504.61(497.11)

Др Бојан Л. Пајтић, ванредни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
B.Pajtic@pf.uns.ac.rs

КОМПАРАТИВНА АНАЛИЗА ПРЕВЕНТИВНИХ И РЕСТИТУТИВНИХ МЕРА У СРПСКОМ И ЕВРОПСКОМ ЕКОЛОШКОМ ПРАВУ

У току 2018. године посветио сам нарочиту пажњу проблему правне заштите од штете настале загађивањем животне средине. Резултат тог истраживања преточен је у истоимени чланак, у коме је извршена анализа међународних декларација, директива, конвенција и других правних прописа којима се штите државе и грађани од штете у области екологије, будући да из оваквих међународних докумената произлази и читав низ обавеза које Република Србија, као чланица Уједињених нација и држава кандидат за чланство у Европској унији, мора испунити, односно, читав низ одредаба из наведених међународних правних прописа које мора имплементирати у своје законе и подзаконске акте. Омогућио сам читаоцима да изврше увид и у праксу Европског суда за људска права, који је преузео надлежност у случајевима загађивања животне средине, иако право на здраву животну средину није нашло своје место у у Европској конвенцији о људским правима из 1950. године.

У тексту је опширно расправљено увођење такозване еколошке тужбе (која има карактер популарне тужбе – actio popularis), чиме је, практично, омогућена заштита јавног интереса коришћењем института приватног права. Одредбе Закона о облигационим односима омогућиле су напуштање антропоцентричног концепта у случајевима наношења штете животној средини, чија се суштина огледала у томе да је само оштећени био овлашћен да одлучује о томе да ли ће затражити правну заштиту уколико до овакве штете дође. Извршена је компаративна анализа превентивних и реститутивних мера у нашем праву и правним прописима Европске уније, уз јасну дистинкцију између примарне, комплементарне и компезаторне накнаде, на којој посебно инсистира Директива Европске уније о одговорности за еколошку штету из 2004.

Поред наведеног, извршио сам анализу нормативног оквира у Републици Србији у области екологије, нарочито подробно сагледавајући регулативу која је настала као последица парламентарне активности у последњих годину

дана, будући да ти правни прописи, због своје актуелности, тек треба да нађу своје место у тематским чланцима и зборницима. Изнео сам конкретне предлоге и закључке у правцу побољшања незавидног положаја Права заштите животне средине у нашој земљи, са посебним освртом на механизме правне заштите од штете настале загађивањем животне средине и недостатни правни и финансијски амбијент за имплементацију високих еколошких стандарда, који се, у контексту преговора о Поглављу 27, намећу Србији као императив.

347.67

Др Јелена Ђ. Видић Трнинић, ванредни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
J.VidicTrninic@pf.uns.ac.rs

Милица С. Ковачевић, асистент
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
M.Kovacevic@pf.uns.ac.rs

НАЛОГ КАО МОДАЛИТЕТ ЗАВЕШТАЈНОГ НАСЛЕЂИВАЊА

У раду је извршена свеобухватна анализа налога, као института наследног права. Поред одредби Закона о наслеђивању Србије посвећених налогу, предмет рада представљала је и правна регулатива овог модалитета завештајног наслеђивања и у другим савременим законодавствима Европе: у првом реду приказане су норме бивших држава чланица Социјалистичке Федеративне Републике Југославије (СФРЈ), потом решења појединих бивших социјалистичких држава, као што су Русија и Бугарска, те на крају правила садржана у правним системима Аустрије и Немачке. Разлог шире упоредноправне анализе је утврђивање стања домаћег законодавства и могућност његовог евентуалног кориговања односно допуњавања.

Аутори су се најпре бавили субјектима налога, односно питањем круга лица која су дужна да установљени налог изврше, у чију корист, те лица која су законом овлашћена да траже заштиту у судском поступку. Наведено из разлога специфичности самог налога као наследноправне установе, који може бити установљен у корист најширег круга субјеката, а који, са друге стране, немају могућност самосталне заштите својих интереса у судском поступку. У вези са тим, важно је истаћи да важећи ЗОН Србије у погледу ширине круга активно легитимисаних лица, која могу захтевати његово испуњење, задовољава европске стандарде прихваћене у упоредним законским решењима. Као наредно значајно питање наметнуло се питање извршења налога, које у нашем правном систему није обрађено у довољној мери. Аутори су става да је неопходно унети у законски текст одредбу којом се јасно и прецизно дефинише да у случају неиспуњења налога, изостаје наступање штетне последице по лице оптерећено налогом, када је оно покушало да испуни налог на начин који је то завештaлац тражио, односно када је покушало да га што

приближније испуни. С тим у вези, надаље је обрађено и питање наступања последица, односно ситуације у којима ће лице оптерећено налогом редовно изгубити сву корист из заоставштине. Обрађена су и питања тужби које се могу поднети у судском поступку, рокови у којима се налог има извршити, лица која имају активну улогу у одређивању временског оквира за испуњење налога, те је најзад постављена и граница између налога и других сличних института, у првом реду испоруке и потестативних услова, али и необавезујућих савета и препорука, које често чине саставни део завештања, а могу се лако помешати са налогом.

Уопштено посматрано, дошло се до закључка да нема значајнијих одступања у концепцијском регулисању налога међу поменутим правним системима, што свакако не значи да нема простора *de lege ferenda* унапређењу у домаћој регулативи, како са аспекта прецизности, тако и са аспекта свеобухватности постојећих решења.

347.440.4:004(497.11)

Др Сања М. Радовановић, ванредни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
S.Radovanovic@pf.uns.ac.rs

Николина Б. Мишчевић, асистент
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
N.Miscevic@pf.uns.ac.rs

О МОГУЋНОСТИ ЗАМЕНЕ ПИСАНЕ ФОРМЕ УГОВОРА ЕЛЕКТРОНСКОМ У ДОМАЋЕМ ПРАВУ

Форма уговора је спољни облик у којем се манифестује воља уговорних страна. У домаћем праву важи начело консенсуализма, према којем је за пуноважан настанак уговора довољна проста сагласност воља уговорних страна. Међутим, од овог правила постоје изузеци када је вољом законодавца или уговорних страна пуноважно закључење уговора условљено његовим закључењем у одређеној форми. У домаћем праву то може бити форма јавнобележничке исправе (јавнобележнички запис, јавнобележнички потврђена (солемнизована) приватна исправа или јавнобележнички оверена (легализована) исправа), писана или реална форма. Последњих деценија, са циљем подстицања развоја електронске трговине обезбеђењем већег степена правне сигурности и поуздања учесника у електронско пословање, на нивоу Европске уније донети су прописи којим се настоје уклонити препреке пуноважном закључењу уговора електронским путем. Једна од ових препрека може бити и обавезна форма за пуноважно закључење одређеног уговора. Због тога је било важно регулисати и електронску форму уговора и могућност да се њоме замене друге врсте форме уговора. У том смислу, у оквиру истраживања аутори су се бавили питањем могућности да се електронском формом на одговарајући начин замени писана форма уговора. Ради давања одговора на ово питање анализирани су елементи и функције писане форме, те елементи електронске форме и могућност да се њоме остваре функције којима служи писана форма уговора. Из поређења елемената и функција обеју форми може се закључити да електронска форма уговора која подразумева коришћење квалификованог електронског потписа, по правилу, може на адекватан начин да замени писану. При томе, евентуални недостаци у погледу могућности остварења функције упозорења могу отклонити искључењем могућности

замене писане форме електронском за поједине уговоре. У оквиру иастраживања анализирана су решења из Закона о електронској трговини(ЗЕлТ) и Закона о електронском документу, електронској идентификацији и услугама од поверења у електронском пословању (ЗЕлДок). С обзиром на то да се у домаћој теорији као дефиниција уговора у електронској форми најчешће наводи дефиниција уговора у електронском облику из ЗЕлТ, важно је нагласити да се под уговорима у електронском облику из ЗЕлТ заправо подразумевају уговори закључени електронским путем. Између закључивања уговора електронским путем и закључивања уговора у електронској форми не може се ставити знак једнакости јер се у првом случају ради о начину на који је постигнута сагласност воља (коришћењем средстава електронске комуникације), а у другом о облику у којем је изражена садржина сагласних изјава воља уговорних страна. Стога, одредбе из ЗЕлТ о уговорима у електронском облику не односе се на уговоре у електронској форми, већ на оне закључене коришћењем средстава електронске комуникације. Анализа одредаба ЗЕлДок и измена које су њиме донете у односу на претходно важеће Закон о електронском потпису из 2004. и Закон о електронском документу из 2009. године указује на постојање интенције законодавца да се уздржи од регулисања електронске форме уговора. Ипак, основ за признање електронске форме уговора као замене за писану може се наћи у Закону о облигационим односима у чл. 72, ст. 4. И поред тога, најоптималније решење, према схватању аутора, било би додавање општим правилима која се односе на форму уговора одредбе којом би се, по узору на §§ 126 и 126а немачког Грађанског законика, регулисала електронска форма, њени елементи и услови под којим се њоме може заменити обавезна писана форма уговора.

366.5:336.77]:061.1EU

Др Атила И. Дудаш, ванредни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
A.Dudas@pf.uns.ac.rs

ПРАВНОПОЛИТИЧКИ РАЗЛОЗИ УРЕЂИВАЊА ПОТРОШАЧКИХ КРЕДИТА У ПРАВУ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ

Правна регулатива уговора којима финансијске организације потрошачима пружају финансијске услуге развила се у посебан сегмент у оквиру потрошачког уговорног права у праву Европске уније. Тај развојни пут започео је још средином осамдесетих година прошлог века (када се комунитарно потрошачко право уопште почело развијати) усвајањем Директиве о потрошачким кредитима 1987. године, док се идентификовање потребе за правним уређењем потрошачких кредита налази већ у првом програму заштите потрошача 1975. године.

Целисходност правног уређења потрошачког кредита инструментима комунитарног права заснована је на два разлога. С једне стране, потреба за заштитом потрошача посебно долази до изражаја на плану финансијских услуга. Пре свега, вредност уговора које потрошачи закључују са кредиторима по правилу је значајнија. Затим, редовно подразумевају закључење уговора са важењем током дужег временског периода, посебно када се ради о дугорочним кредитима. Према томе, потрошач заснива обавезе трајне природе, те је важно да закључењу уговора приступи обазриво, а не лакомислено и брзоплето. Напослетку, разумевање садржине и последица уговора о финансијским услугама захтева знање и искуство којима просечан потрошач ретко располаже, док се кредитор закључењем таквих уговора бави професионално, због чега готово увек постоји асиметрија информација у корист кредитора. Адекватном правном регулативом, која би била уједначена у Европској унији, ова асиметрија информација може се знатно ублажити. Осим димензије правне заштите потрошача, као слабије стране у уговорима са кредитором, финансијске услуге у праву Европске уније добијају посебан значај и у светлу јачања унутрашњег тржишта и уклањања баријера слободном пружању услуга, с друге стране. Наиме, за разлику од промета добара, односно других услуга које нужно подразумевају већу или мању физичку повезаност са територијом једне државе чланице, финансијске услуге су у правом смислу речи „бестелесне“, те су у начелу идеалне за прекогранични промет, јер не повлаче значајније транспортне и сличне трошкове.

347.23:71

Слобода Д. Мидоровић, асистент
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
S.Midorovic@pf.uns.ac.rs

Др Душан Ж. Николић, редовни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
D.Nikolic@pf.uns.ac.rs

ПРАВО СВОЈИНЕ И ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ

Органи државне власти и органи локалне самоуправе су овлашћени међународним споразумима и националним прописима да различитим планским документима одреде за које намене, под којим условима и на који начин се може користити простор у режиму јавне својине, али исто тако и простор који је у приватној својини. Са становишта грађанског права, то значи да се просторним планирањем могу ограничити својинска овлашћења. Такав вид државног интервенционизма може позитивно утицати на имовинску позицију титулара права својине. На пример, вредност непокретности може бити значајно увећана ако пољопривредно земљиште мањег квалитета буде претворено у градско грађевинско земљиште. До увећања вредности може доћи и када се урбанистичким планом одреди да ће у њеној близини бити изграђен велики тржни центар, спортска хала или други јавни објекат, као и када се предвиди градња објеката више спратности у односу на дотадашње и сл. Међутим, постоје ситуације у којима просторни планови утичу на смањење вредности непокретности. На пример, то ће се догодити ако се одреди да ће одређена зона представљати ретенционо подручје у случају екстремних поплава.

Наведеној проблематици дуго није посвећивана већа пажња ни у правној теорији, ни у правној пракси. Својеврстан преседан у упоредном праву представљају поједине одлуке Европског суда за људска права. Поводом случаја *Sporrong and Lönnroth v Sweden* Суд је изнео мишљење да треба успоставити равнотежу између интереса друштвене заједнице који се остварују просторним планирањем и приватних интереса власника непокретности. На тој основи је настала доктрина равнотеже интереса. Она је добила место и у правном систему Републике Србије. *Законом о планирању и изградњи* је прописано да је ималац јавних овлашћења који измени услове из издатих

локацијских услова одговоран за штету коју инвеститор претрпи услед предузимања активности на основу првобитно издатих локацијских услова. Међутим, недостаје системски приступ. Једно од решења је да се формирају посебни фондови из којих би се исплаћивала накнада за умањење вредности некретнина, до којих долази услед негативних ефеката просторног планирања. Средства за те намене би се могла обезбедити увођењем виших пореских стопа на промет непокретности чија је вредност значајно увећана променом планских докумената.

КАТЕДРА ЗА КРИВИЧНО ПРАВО

343.122

Др Снежана С. Бркић, редовни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
S.Brkic@pf.uns.ac.rs

ЕЛЕМЕНТИ СТРУКТУРЕ ФУНКЦИЈЕ КРИВИЧНОГ ГОЊЕЊА

Функција кривичног гоњења је усмерена на покретање кривичног поступка и његово одржавање у току, али укључује у себи и нека права и дужности јавног тужиоца у преткривичном поступку. Кривични поступак се не може покренути без иницијативе овлашћеног тужиоца а материјалноправни услов за заснивање кривичнопроцесног односа везује се за одређени квантум доказаности кривичног дела. Због тога је неопходно да се функција кривичног гоњења прошири и на предузимање неких непроцесних и процесних активности, које се обављају пре почетка кривичног поступка и којима ће се фундирати тужиочев акт о покретању кривичног поступка. Функција кривичног гоњења има свој процесни и претпроцесни део. Разлика између њих је у томе што се претпроцесни део функције кривичног гоњења може реализовати како процесним, тако и непроцесним радњама, док се процесни део те функције увек остварује кроз формалне доказне радње. Циљ претпроцесног дела функције кривичног гоњења јесте стварање претпоставки за доношење ваљане одлуке о кривичној пријави или другом извору сазнања за кривично дело.

Од квалитетно реализованог претпроцесног дела тужиочеве функције, зависи да ли ће уопште заживети и њен процесни део. Пошто та одлука може бити двојака, и наведени циљ може бити двојак: позитивни и негативни. Позитивни циљ претпроцесног дела функције кривичног гоњења јесте омогућавање покретања кривичног поступка, а тиме и вршења процесног дела те функције. Негативни циљ претпроцесног дела функције кривичног гоњења је уздржавање од покретања кривичног поступка, било због непостојања потребних законских услова, било из разлога целисходности. Од квалитетно реализованог претпроцесног дела тужиочеве функције зависи да ли ће уопште заживети и њен процесни део.

Међутим, претпроцесна активност јавног тужиоца није једини фактор који утиче на могућност наступања његове процесне функције. Њена реализација добрим делом зависи од успешног вршења неких других непроцесних функција, као што су функција откривања, расветљавања и пријављивања кривичних дела. Ако кривично дело не буде откривено ни пријављено, у

потпуности ће изостати функција кривичног гоњења у оба своја сегмента. Иако јавни тужилац није непосредни носилац функције откривања кривичних дела, он је као руководећи орган предистражног поступка делимично одговоран за високу тамну бројку криминалитета. Али, уколико се сазнало за кривично дело, али оно није сасвим расветљено, нити је откривен потенцијални учинилац (осумњичени), онда још већа одговорност пада и на јавног тужиоца, зато што он има право и дужност да синхронизује и усмерава рад свих осталих државних органа који учествују у преткривичном поступку. У том смислу, нарочито је важан његов однос према полицији, као носећем органу предистражног поступка. Јавни тужилац се не ослобађа одговорности за неефикасност предистражног поступка, зато што други државни органи имају две дужности према њему: а) дужност свих органа који учествују у предистражном поступку да о свакој предузетој радњи у циљу откривања кривичног дела или проналажења осумњиченог обавесте надлежног јавног тужиоца; б) дужност полиције и других државних органа надлежних за откривање кривичних дела да поступе по сваком захтеву надлежног јавног тужиоца.

343.163(4)

Др Татјана Д. Буѓарски, редовни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
T.Bugarski@pf.uns.ac.rs

Др Милана М. Писарић, асистент са докторатом
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
M.Pisaric@pf.uns.ac.rs

ОПРАВДАНОСТ ОСНИВАЊА ЕВРОПСКОГ ЈАВНОГ ТУЖИЛАШТВА

У политичкој, научној и стручној јавности од деведесетих година 20. века као веома важно питање европског кривичног права у настанку је заштита финансијских интереса Европске уније, као истинске европске вредности. Крајем прошлог века јасно се искристалисала идеја о стварању јединственог правног подручја у оквиру ког би се основао један наднационални орган који би био надлежан за спровођење истраге кривичних дела против финансијских интереса ЕУ и кривично гоњење учинилаца тих кривичних дела.

И поред отпора које су државе чланице у почетку пружале према одрицању суверенитета у осетљивом пољу кривичног права, у Уговору о функционисању ЕУ је створен основ за деловање Комисије ка стварању Европског јавног тужилаштва. Овај основ реализован је Уредбом о спровођењу појачане сарадње ради оснивања Европског јавног тужилаштва октобра 2017, која је *обавезујућа и директно примењива у државама чланицама које су учествовале у стварању овог механизма.*

Уредба је утврдила организацију, те јасну поделу надлежности између Европског јавног тужилаштва и националних државних органа и прописала прецизна правила поступања у истрази, кривичном гоњењу и заступању оптужбе пред судовима држава чланица.

Европско јавно тужилаштво је својеврсни наднационални самостални орган кривичног гоњења. Иако се у једном делу јавности с оптимизмом *очекује* да ће деловање Европског јавног тужилаштва *допринети стварању јединственог правног система*, који ће бити ефикаснији и делотворнији од постојећег, фрагментисаног система (истрага и кривично гоњење у искључивој надлежности држава чланица, уз коришћење механизама узајамног признавања одлука), ипак је оправдано присутна и скепса у погледу тога којој мери се овај циљ може остварити на наднационалном нивоу.

343.14:343.232(497.11)

Др Драгиша С. Дракић, редовни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
D.Drakic@pf.uns.ac.rs

Др Иван Д. Милић, асистент са докторатом
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
I.Milic@pf.uns.ac.rs

ИСТИНА У ПРЕКРШАЈНОМ ПОСТУПКУ

У фокусу овог рада јесу разматрања о утврђивању истине у прекршајном поступку. Аутори указују на главне недостатке у актуелном Закону о прекршајима, који отежавају или онемогућавају утврђивање истине у прекршајном поступку. На самом почетку рада говори се о томе ко може да изрекне санкцију због учињеног прекршаја. За разлику од осталих казнених дела (кривичних дела и привредних преступа) новчану казну због учињеног прекршаја може да изрекне и овлашћен орган, односно овлашћено лице, као и Републичка комисија за заштиту права у поступцима јавних набавки. У раду је предочено на неколико ситуација када прекршајни налог може да изда и неовлашћено лице, јер је такво решење прописано локалном одлуком. Аутори у раду закључују да је огроман недостатак у процесном делу Закона о прекршајима тај што претрес није обавезан. Да ли ће се заказати претрес или неће зависи од одлуке судије за прекршаје. Предмет пажње аутора били су и недостаци у утврђивању истине приликом склапања споразума о признању прекршаја. У раду се критикују и поједина решења у Закону о прекршајима које се односе на правне лекове. Реч је о случају када је другостепени прекршајни суд дужан да о жалби одлучи и своју пресуду достави суду у року од 48 часова, као и немогућност да прекршајно кажњено лице поднесе захтев за заштиту законитости.

343.811:341.485

Др Бранислав Р. Ристивојевић, редовни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
B.Ristivojevic@pf.uns.ac.rs

Др Стефан С. Самарџић, асистент са докторатом
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
S.Samardzic@pf.uns.ac.rs

ИСТРАЖИВАЊЕ ИЗВРШЕЊА КАЗНЕ ЗАТВОРА ПРЕМА ОСУЂЕНИЦИМА ЗА РАТНЕ ЗЛОЧИНЕ

Како је реалност сталног Међународног кривичног суда у Хагу показала да је овај механизам сасвим тешко примењив у гоњењу учинилаца тзв. међународних кривичних дела, то је резултирало јачањем надлежности националних судова у овој области. На таласу ове тенденције и српски законодавац је још од 2003. године оснивањем Тужилаштва за ратне злочине отпочео пре свега са специјализацијом органа гоњења, а потом и других аспеката кривичног поступка, за поступање у кривичним поступцима за ратне злочине, а напослетку и казненог извршног права у овој области.

Како је за учиниоце ратних злочина, у кривичном праву Србије предвиђена само казна затвора, њено извршење регулисано је пре свега темељним прописом у овој области – *Законом о извршењу кривичних санкција* (ЗИКС) из 2014. године. Осим овог основног извора казненог извршног права, на лица која су за ратне злочине осуђена на казну затвора примењује се и још један посебни пропис – *Закон о извршењу казне затвора за кривична дела организованог криминала* из 2009. године, са каснијим изменама. Сету прописа којима се регулише ова област припада и одговарајућа подзаконска нормативa којом се регулишу организација и рад посебног одељења, надаље посебни услови које треба да испуњавају запослени, те питања у вези са њиховим о платама лица, али и о кућном реду у посебном одељењу за издржавање казне затвора за кривична дела ратних злочина.

Сагледавање целокупног нормативног оквира извршења казне затвора према осуђеницима за ратне злочине у Србији, укључујући и сам поступак упућивања у посебно одељење, те даље поступање према овој категорији осуђених лица, али и надзора над извршењем ове кривичне санкције представља полазне основе истраживања услова у којима се ова казна извршава

према овој категорији осуђеника у пракси. Анализом свих доступних података у вези са извршењем казне затвора према овим осуђеницима, у погледу којих је предвиђено вођење одговарајућих евиденција, али и података о личности осуђеног како током издржавања казне затвора, то и података доступних из самих правноснажних пресуда које се тичу окривљеног, самог дела, али и жртава, чини нам се да бисмо склопили правилну слику о реалности издржавања казне затвора за ратне злочине и уочили постојеће проблеме, дајући предлоге за будуће измене прописа у овој области. Можда и најзначајнији аспект, који је у постојећој регулативи тек формално дотакнут без озбиљније разраде, јесте постпенални програм реинтеграције осуђеника за ратне злочине. Мишљења смо да ће будући резултати истраживања које је у току, бити од пресудног значаја управо на измене постојећих прописа у овој области, а нарочито на стављање нагласка на постпенални програм реинтеграције, али и одређене посебне аспекте програма припреме за реинтеграцију у току трајања казне затвора према осуђенима за ратне злочине.

КАТЕДРА ЗА ЈАВНО ПРАВО

35.077.3(497.11)

Др Драган Л. Милков, редовни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
dmilkov@pf.rs

Др Ратко С. Радошевић, асистент са докторатом
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
R.Radosevic@pf.uns.ac.rs

ДА ЛИ ПРИГОВОР ИМА КАРАКТЕР ПРАВНОГ СРЕДСТВА У УПРАВНОМ ПОСТУПКУ?

Приговор је, формално посматрано, ново правно средство у управном поступку. Последица је промена у начину на који је уређена обавезност примене правила о управном поступку. Осим на доношење управних аката и издавање јавних исправа, правила о управном поступку сада би требало да се примењују шире; требало би да се примењују и на закључење управних уговора, вршење управних радњи и пружање јавних услуга. У тако проширеном концепту управног поступка своје место добио је и приговор – као правно средство које служи правној заштити странака у односу на новоуведене активности управе.

Са овако замишљеним концептом управног поступка нове активности управе само су формално и привидно повезане. Суштински посматрано, ове активности не спадају у предмет управног поступка. На њих се правила о управном поступку ни не примењују, бар не до тренутка изјављивања приговора. Тек након изјављивања приговора и побијања ових активности можемо да говоримо о управном поступку. У управном поступку, дакле, пружа се правна заштита странкама у односу на нове активности управе.

Приговор, самим тим, не може да се сматра правним средством у управном поступку. Да би приговор био правно средство, активности управе које се њиме побијају морале би такође да се врше у управном поступку, а то није случај. Као процесне радње, правна средства служе побијању одлука које су донете у управном поступку. Приговор, као процесна радња, има други смисао. Он служи покретању управног поступка, како би се странкама пружила правна заштита у одређеним случајевима, у односу на одређене активности управе. По својој правној природи, приговор представља захтев за пружањем правне заштите. Изјављивањем приговора, као процесном радњом, управни поступак се тек покреће. О правним средствима може да се говори тек касније, када о изјављеном приговору буде и одлучено – решењем.

342.53

Др Слободан П. Орловић, редовни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
S.Orlovic@pf.uns.ac.rs

Др Наташа Н. Рајић, асистент са докторатом
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
N.Rajic@pf.uns.ac.rs

ИНСТИТУТ РАСПУШТАЊА ПАРЛАМЕНТА – ПРАВНИ И ПОЛИТИЧКИ АСПЕКТИ

Распуштање парламента представља институт парламентарног система власти односно крајње средство у разрешавању кризе која постоји у односима парламента и владе. Примена овог института доводи до ванредних избора, на којима грађани, исказивањем изборне воље, доприносе изналажењу другачијег односа снага кључних политичких чинилаца при формирању владајуће већине у парламенту; последично, и саме владе.

Одлука о распуштању парламента, према својој природи, јесте политички акт. Мери се политичким аршинима и стога измиче контроли уставности у материјалном смислу. Отуд се поставља питање да ли је могуће и на који начин предупредити (зло)употребу овог института у ситуацијама када криза у односима парламента и владе не постоји или постоји у мери која се може отклонити другим, мање радикалним, средствима. Као најконтроверзије поставља се питање примене овог института у ситуацијама у којима влада, подржана стабилном парламентарном већином, жели да оснажи свој положај и обнови мандат одржавањем ванредних парламентарних избора у политички погодном тренутку.

Федерални Уставни суд Немачке је у два наврата засновао надлежност испитивања уставности одлуке о распуштању парламента (Бундестага) унутар тзв. органског спора.

Спорове су покренули посланици опозиционог блока, тврдећи да се неуставним распуштањем парламента скраћује трајање њихових мандата освојених на претходним изборима. У оба случаја оцењено је да су предметне одлуке уставноправно прихватљиве. Индикативно је, међутим, то што је Федерални Уставни суд најпре засновао надлежност у овим предметима, а затим и утврдио материјалноправни критеријум за испитивање сагласности

поменутих одлука са Основним законом, што упућује на закључак да је оцена уставности ових одлука у материјалном смислу у одређеној мери ипак могућа, барем када је реч о јуриспруденцији овог Суда.

Уставна пракса Републике Србије, од увођења парламентаризма наовамо, показује изразиту нестабилност сазива Народне скупштине, учесталу примену института распуштања парламента и расписивања ванредних парламентарних избора. Сам институт је у текстовима оба Устава конципиран на начин који прати уставноправни положај председника Републике. Нема примера испитивања уставности оваквих одлука.

35.077.3

Др Зоран Ј. Лончар, ванредни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
Z.Loncar@pf.uns.ac.rs

ПРАВНА ТРАДИЦИЈА И ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ УПРАВНОГ ПОСТУПКА

Традиција кодификације процесних правила за рад органа управе, као битне претпоставке законитог поступања управе, у Србији је дуга скоро пуних девет деценија, и почива на Закону о општем управном поступку Краљевине Југославије из 1930. године. На основама тог прописа дуги низ година заснивао се, у правној теорији познат, тзв. југословенски модел управног поступка, који је у управној пракси више него успешно потврђен. Најновијом законодавном реформом спроведеном Законом о општем управом поступку из 2016. године учињен је суштински дисконтинуитет са досадашњим концептом управног поступка, под изговором увођења европских правних стандарда у управни поступак.

Новим Законом о општем управном поступку, чија је пуна примена отпочела 1. јуна 2017. године, унете су бројне новине од суштинског значаја за поступак рада органа управе. С обзиром на то да је усклађивање са европским стандардима био један од најважнијих циљева законодавне реформе управног поступка, за основне принципе поступка по коме данас раде органи управе у Србији се може рећи да су, у највећем делу, засновани на стандардима садржаним у најважнијим европским документима за ову управну област, попут Директиве ЕУ о службама у унутрашњем тржишту из 2006. године, Повеље о основним правима ЕУ из Нице 2000. године, Европског кодекса доброг управног поступања Европског омбудсмана из 2001. године, као и бројних препорука Савета Европе, које су од значаја за поступак рада органа управе.

Упркос формалној усклађености, за већину новина, које представљају вид стандардизације са европским принципима рада управе, се ипак не може рећи да су битније унапредили рад органа управе током двогодишње примене. Основни разлог за то налази се у чињеници да су најважнији европски принципи за рад управе предвиђени, пре свега, у основним начелима управног поступка, и да нису, не само разрађени кроз остале законске одредбе посвећене конкретним процесним радњама органа управе, већ да нису чак ни санкционисани, због чега данас имају карактер својеврсне правне прокламације.

Поред тога, неки од нових правних института који би требало да представљају значајан вид стандардизације домаћег управног поступка са европским принципима рада управе, попут, на пример, управних уговора, гарантног акта, јединственог управног места, електронског начина општења органа и странака, или нису прописани као општа правила која се примењују у сваком управном поступку, већ се могу примењивати само у посебним управним поступцима ако буду предвиђени посебним законом, или је за њихову примену неопходно да буду донети одговарајући подзаконски акти, за чије доношење није прописан никакав законски рок, тако да нове правне институте управног поступка управна пракса у Србији још увек не познаје.

351.072.6(497.11)

Др Александар Л. Мартиновић, доцент
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
A.Martinovic@pf.uns.ac.rs

„ПРИКРИВЕНА КУПОВИНА“ КАО СПЕЦИФИЧАН МЕТОД ДОКАЗИВАЊА У ПОСТУПКУ ИНСПЕКЦИЈСКОГ НАДЗОРА

„Прикривена куповина“ представља специфичан метод доказивања у поступку инспекцијског надзора. Уведен је Законом о изменама и допунама Закона о инспекцијском надзору и представља новину у нашем правном систему. У суштини, реч је о посебном начину вршења увиђаја који се примењује у случају постојања основане сумње да надзирани субјект обавља делатност као нерегистровани субјект или да не издаје рачун. Овај метод доказивања се састоји у томе што инспектор, на прикривен начин, дакле без идентификације, непосредним опажањем и увидом, прикупља податке потребне за утврђивање чињеничног стања, показујући службену легитимацију и налог тек након извршене куповине.

„Прикривена куповина“, јесте метод доказивања који по својој суштини одступа од општег режима инспецијског надзора, те је могућност његове примене рестриктивно постављена. У том смислу, прописано је да се овај метод доказивања може применити само изузетно тј. само у случајевима када се на други начин не могу обезбедити потребни докази или би то било значајно отежано.

Оправданост увођења овог института у област инспекцијског надзора види се у томе што његова примена охрабрује развијање здраве конкуренције на тржишту и спречава појаву сиве економије.

КАТЕДРА
ПРИВРЕДНОПРАВНИХ НАУКА

004.738.5:339

Др Драго Љ. Дивљак, редовни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
D.Divljak@pf.uns.ac.rs

ПРИНЦИПИ ПРАВНОГ РЕГУЛИСАЊА ЕЛЕКТРОНСКЕ ТРГОВИНЕ НА МЕЂУНАРОДНОМ ПЛАНУ

Досадашња пракса правне регулације у упоредном праву као и процеси хармонизације и унификације на међународном плану у области електронске трговине искристалисала је следеће, широко прихваћене правне стандарде и принципе.

1. У погледу коришћења електронских комуникација важи стриктна аутономија уговорних страна. У Конвенцији Уједињених нација о употреби електронских комуникација у међународним уговорима утврђено је тако да ниједна страна није обавезна да користи или прихвати електронске комуникације.

2. Електронски уговори добијају пуно правно признање, што је у овој области најважнији правни искорак. Сви национални закони и релевантна међународна документа изричито признају пуноважност уговора закључених коришћењем електронских комуникација. Међутим, принцип правног признања електронских уговора није апсолутан, што је логично и оправдано.

3. Инаугурише се и принцип технолошке и медијске неутралности и забране дискриминације по том основу. Овакав приступ има за циљ да обезбеди исти правни третман уговору, независно од технологије или медија који се користе у његовом настанку или реализацији, односно да забрани дискриминацију или фаворизовање уговора само по наведеном основу.

4. Да би се решио проблем даље и паралелне употребе традиционалних докумената заснованих на папиру, креира се нови приступ, који се најчешће назива „еквивалентно-функционални приступ“ и односи се на писмени облик информације, потписа и оригинала. Његов циљ није увођење компјутерских еквиваленатa у односу на папирне документе. Намера му је да обезбеди критеријуме који, када их задовољи електронска порука, омогућавају таквим порукама да уживају исти ниво правног препознавања као и одговарајући папирни документи који обављају исте функције, односно имају исте правне последице.

347.724:347.033(497.11)

Др Владимир Ж. Марјански, ванредни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
V.Marjanski@pf.uns.ac.rs

СМАЊЕЊЕ ОСНОВНОГ КАПИТАЛА ДРУШТВА С ОГРАНИЧЕНОМ ОДГОВОРНОШЋУ НАКОН ИЗМЕНА И ДОПУНА ЗАКОНА О ПРИВРЕДНИМ ДРУШТВИМА

Смањење основног капитала је законом утврђен поступак чије успешно спровођење за последицу има смањење вредности до тада регистрованог основног капитала. Предмет овог рада су нека од најзначајнијих питања у вези са поступком смањења основног капитала: врсте, сврха (циљ) и начини смањења основног капитала друштва с ограниченом одговорношћу.

До последњих измена и допуна Закона о привредним друштвима (примена од 1. октобра 2018. године) на смањење основног капитала друштва с ограниченом одговорношћу сходно су се примењивале одредбе о смањењу основног капитала акционарског друштва. Дакле, није постојала посебна регулатива која би се односила на смањење основног капитала друштва с ограниченом одговорношћу. Иако се у раду поздравља увођење посебне регулативе смањења основног капитала за друштва с ограниченом одговорношћу, уједно се указује да је нова регулатива непотпуна. Овакво непотпуно регулисање овог поступка, уз истовремено потпуно укидање сходне примене норми о смањењу основног капитала акционарског друштва, вероватно ће изазвати још веће проблеме у пракси.

У том смислу наводимо неколико суштинских недостатака нове регулативе. Прво, систематика норми о смањењу основног капитала код друштва с ограниченом одговорношћу није постављена на јасан начин па се у истој норми мешају циљеви и начини смањења основног капитала. Друго, пропуштено је да се регулише садржина одлуке о смањењу основног капитала. Треће, за разлику од упоредног права у Закону о привредним друштвима нису на јасан начин одвојене две врсте поступака смањења основног капитала – редовни поступак који се спроводи уз заштиту интереса поверилаца друштва и поједностављени поступак који се спроводи без тих заштитних норми. Четврто, за разлику од упоредног права где је прописана могућност смањења основног капитала исплатом члановима на терет основног капитала (као изузетак од забране повраћаја улога), у нашем Закону о привредним друштвима неоправдано је пропуштено да се предвиди овај начин смањења

основног капитала, па се чланови који су већ у потпуности извршили уплате односно уношење уписаних улога у том погледу налазе у неравноправном положају у односу на оне који уопште нису или су само делимично извршили обавезу уплате односно уношења улога. Наиме, предвиђена је само могућност смањења основног капитала потпуним или делимичним ослобађањем члана/чланова од обавезе уплате односно уношења улога. Последица тога је и да се средства која су једном везана за основни капитал, на пример, повећањем основног капитала из нето имовине друштва (нераспоређене добити и средстава резерви) не могу више ослободити исплатом члановима друштва на терет основног капитала.

338.516.24:347.733]:061.1EU

Др Сандра С. Фишер Шобот, ванредни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
S.FiserSobot@pf.uns.ac.rs

ПРЕДАТОРСКЕ ЦЕНЕ У ПРАВУ КОНКУРЕНЦИЈЕ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ

Предаторске цене постоје када доминантни учесник на тржишту, у временски ограниченом периоду, продаје своју робу по ценама нижим од својих трошкова са циљем истискивања конкурената са тржишта или њиховог дисциплиновања. Предаторско понашање претпоставља постојање две фазе. У првој фази, која се назива фаза жртвовања, доминантни учесник на тржишту смањује цене својих производа тако да послује са губицима. У другој фази – фази опоравка, када је циљ предације остварен, предатор подиже цене својих производа изнад цена које би могао да наплаћује да на тржишту постоји конкуренција и на тај начин остварује већи профит.

У пракси је понекад тешко разграничити да ли се ради о конкурентском снижавању цена, као пожељном конкурентском понашању или о недозвољеној предацији. Процена да ли постоји предаторско понашање се врши превенствено на основу трошкова. Међутим, у теорији и пракси не постоји сагласност око тога који трошкови доминантог учесника на тржишту су релевантни за утврђивање постојања предације. Полазна тачка Европске комисије при анализи да ли одређено понашање представља предацију се у одређеној мери разликује од праксе судова у ЕУ. Европска комисија у сваком конкретном случају примењује „тест жртвовања“ који треба да омогући да се предацијом обухвате не само производни трошкови, него и други губици који су се могли избећи. Основни економски показатељи за Европску комисију су просечни трошкови који су се могли избећи и дугорочни просечни инкрементални трошкови.

Анализа праксе Суда правде Европске уније (даље: Суд правде) и Општег суда показује да су судови узимали друге врсте трошкова као меродавне при утврђивању постојања предаторског формирања цена. У водећем предмету *AKZO Chemie Bv v Commission* (C 62/86 *Akzo Chemie BV v Commission*, ECLI: EU:C:1991:286; даље: *AKZO*) Суд правде је поставио критеријуме за утврђивање постојања предаторског понашања. Прво, цене испод просечних варијабилних трошкова морају се увек сматрати злоупотребом. Друго, цене ниже од укупних просечних трошкова али више од просечних варијабилних тро-

шкова сматраће се злоупотребом само ако може да се докаже постојање намере да се елиминишу конкуренти. У каснијим одлукама Суда правде и Општег суда потврђени су наведени критеријуми.

У новијој одлуци у предмету *Post Danmark v A/S v Konkurrencerådet v Commission* (C 209/10 *Post Danmark A/S v Konkurrencerådet v Commission*, ECLI:EU:C:2012:172; даље: *Post Danmark I)*, Суд правде је применио *AKZO* тест и допунио га још једним критеријумом. Наиме, чак и у случају када су цене испод укупних просечних трошкова, а изнад просечних варијабилних трошкова и ако не постоји доказ постојања намере искључивања конкурената са тржишта, могуће је да се утврди постојање злоупотребе доминантног положаја ако постоји доказ да такво понашање има за последицу искључење једнако ефикасног конкурента са тржишта, на штету потрошача. Овом одлуком је Суд правде у први план истакао економске ефекте предаторског снижавања цена, односно утврдио је да су за постојање злоупотребе релевантни економски ефекти које одређена пракса има на конкуренцију на тржишту.

КАТЕДРА ЗА МЕЂУНАРОДНО ПРАВО

341.63

Др Маја Д. Станивуковић, редовни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
M.Stanivukovic@pf.uns.ac.rs

ЈАЧАЊЕ ТРАНСПАРЕНТНОСТИ У МЕЂУНАРОДНОЈ АРБИТРАЖИ

Полазна хипотеза истраживања била је да једна од традиционалних карактеристика арбитраже, поверљивост, односно, тајност поступка, током последњих деценија у великој мери губи значај и уступа место транспарентности. Истраживање је потрдило ову хипотезу. Транспарентност поступка је нарочито напредовала код инвестиционе арбитраже, али се из тог домена прелива и у трговинску арбитражу. Ради јачања транспарентности у инвестиционој арбитражи, донета су 2013. године посебна правила УНЦИТРАЛ-а, као и Маурицијска конвенција која треба да обезбеди њихову што ширу и бржу примену. Транспарентност или јавност огледа се у томе да се одмах на почетку поступка објављују имена странака и чињеница да је покренут арбитражни спор, да су од почетка позната имена арбитара и пуномоћника, да странке могу да износе детаље о предмету спора у медијима, да се усмена расправа преноси преко интернета, а записници са расправе објављују на вебасајтовима, исто као и процесне наредбе, поднесци и докази, а на крају и арбитражна одлука. Све ово је у знатно мањој мери присутно у трговинској арбитражи, али се и ту назиру обриси веће транспарентности у чињеници да Међународна трговинска комора и друге водеће арбитражне институције сада објављују имена арбитара, да се све већи број одлука и процесних наредби објављује у редигованом облику и да је за заштиту тајности по многим арбитражним правилима потребно да странке закључе посебан уговор, а у противном нема обавезе чувања тајности. У прилог веће јавности раде многи интереси: арбитражних институција, арбитара, пуномоћника, невладиних организација, јавног мњења у туженим државама, а не треба заборавити ни интерес великог броја држава и привредних друштава за развојем међународне правне регулативе којом ће се омогућити што већа глобализација трговине и инвестиција и потиснути у други план национално трговинско и инвестиционо право. Једини који остају заинтересовани за тајност и приватност поступка су конкретни учесници у спору, били они привредна друштва или државе. Њихов интерес је заштићен утолико што се у одређеним случајевима могу супротставити објављивању, тражити да се арбитражна одлука и

други списи редигују, да се расправа емитује одложено, да се јавност искључи са осетљивих делова расправе и сл. Ипак, то је далеко од оне некадашње тајне арбитраже, вођене иза затворених врата, због које су је многи пословни субјекти и државе радо уговарали. Са све већим продирањем транспарентности, арбитража се претвара у нешто сасвим друго, све више личи на међународно правосуђе, са свим позитивним и негативним ефектима које та трансформација са собом носи.

341.24:340.132

Др Сања В. Ђајић, редовни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
S.Djajic@pf.uns.ac.rs

ПРОБЛЕМ НЕУЈЕДНАЧЕНОГ ТУМАЧЕЊА МЕЂУНАРОДНИХ УГОВОРА, СУКОБА МЕЂУНАРОДНИХ СУДОВА И ФРАГМЕНТАЦИЈЕ МЕЂУНАРОДНОГ ПРАВА НА ПРИМЕРУ СЛУЧАЈА АХМЕА

Овогодишње истраживање било је усмерено на две арбитражне одлуке у предмету Ахмеа против Словачке (*Achmea B.V. v. The Slovak Republic*, UNCITRAL, PCA Case No. 2008-13 (formerly *Eureko B.V. v. The Slovak Republic*), Award on Jurisdiction, Arbitrability and Suspension, 26 October 2010; Final Award, 12 December 2012.) у вези са одлуком Суда правде Европске уније бр. C-284/16 од 6. марта 2018. године (*Slowakische Republic (Slovak Republic) v. Achmea BV,* European Court of Justice, Case C-284/16, Judgment of the Court (Grand Chamber), 6 March 2018.). Суд правде ЕУ утврдио је несагласност клаузуле о решавању спорова из међународног инвестиционог споразума са члановима 267 и 344 Уговора о функционисању Европске уније. Последица је била поништај арбитражне одлуке пред немачким судовима. Ове одлуке, а нарочито одлука Суда правде Европске уније, могу имати далекосежне последице на међународне инвестиционе уговоре држава чланица ЕУ и на поступке који су по овим уговорима већ у току (нарочито поступке који се воде пред УНЦИТРАЛ арбитражним судовима).

Предмет анализе у овом раду била је фрагментација међународног права нарочито зато што је аргумент фрагментације фигурирао као аргумент против надлежности арбитражног суда. Фрагментација као феномен о којем расправља Комисија УН за међународно право овде се манифестовала на више начина. Прво је наступила као размимоилажење у тумачењу међународних уговора (пошто је УНЦИТРАЛ арбитражни суд нашао да одредба о решавању спорова није супротна праву Европске уније, док је Суд правде ЕУ дошао до другачијег закључка), а затим и као сукоб надлежности различитих међународних судова. Арбитражни суд је нашао да има надлежност да одлучује и о питањима примене права ЕУ док је Суд правде нашао да арбитражни суд такву надлежност нема. Сви ови аргументи припадају репертоару фрагментације међународног права, тачније могу се идентификовати са проблемима

које је Комисија УН за међународно право идентификовала у свом извештају. Фрагментација овде није само нормативна већ је резултат различитих правила о решавању сукоба надлежности и правила о хијерархији правних норми. Сукоб надлежности је тако постао узрок фрагментације у њеном најужем значењу када држава није у могућности да истовремено испуни обавезе из различитих међународних уговора – да прихвати надлежност арбитражног суда и изврши арбитражну одлуку – када је такво поступање основ одговорности на основу права Европске уније.

341.63:339.727.22

Др Петар М. Ђундић, ванредни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
P.Djundic@pf.uns.ac.rs

УТИЦАЈ ПОВРЕДЕ ПРАВА ДРЖАВЕ ПРИЈЕМА ОД СТРАНЕ УЛАГАЧА НА НАДЛЕЖНОСТ АРБИТРАЖНОГ СУДА У ИНВЕСТИЦИОНОМ СПОРУ

Приговор ненадлежности арбитражног суда због тога што је улагач повредио право државе пријема приликом реализације улагања је феноменом који се јавља у инвестиционој арбитражи. Јурисдикциони основ арбитраже између страног улагача и државе пријема улагања су данас најчешће двострани уговори о заштити и подстицању улагања (тзв. БИТ, према енгл. *Bilateral Investment Treaties*). Њима државе уговорнице унапред дају пристанак на арбитражу са улагачима из друге државе уговорнице, у случају повреде обавеза које су самим уговором преузеле. Такви уговори, према томе, махом успостављају обавезе за тужене државе да се понашају законито, а не баве се законитошћу понашања улагача. Од тог правила постоји један изузетак: велики број БИТ-ова садржи дефиницију заштићеног улагања која подразумева да је улагање извршено „у складу са законодавством државе пријема“. На пример, од 48 двострана уговора која данас обавезују Србију, чак 42 у чл. 1. садрже овакав услов.

У пракси, тужене државе често покушавају да оспоре надлежност арбитражног суда уз позив на то да је улагач, приликом реализације свог улагања, поступао супротно прописима државе пријема. Логика која стоји иза овог приговора је јасна: држава тврди да је дала свој пристанак на арбитражу само поводом улагања која су извршена законито. У случају незаконитог поступања улагача, суду недостаје оно што се у пракси назива надлежност *ratione voluntatis*. Приговор је, међутим, врло ретко успешан у пракси. Разлог за то је начин на који арбитражни судови тумаче домашај обавезе улагача. Прво, уврежено је схватање да не може свака повреда било ког прописа државе пријема водити ускраћивању надлежности – одлука да ли је улагање лишено заштите зависи од дискреционе оцене арбитражног суда о томе да ли је повређени пропис од суштинског значаја за државу. Друго, инсистира се на томе да сама повреда буде извршена у тренутку отпочињања улагања (накнадно кршење прописа од стране улагаче не лишава арбитражни суд надлежности). Коначно, потребно је да је повреда учињена смишљено и свесно, а не да је

резултат, на пример, нејасноћа у домаћем правном систему. Резултат је следећи – у пракси, арбитражни судови одбијају надлежност у случајевима када је улагање стечено путем корупције или преварним понашањем улагача. Наравно, у питању су чињенице које је тешко доказати.

Истраживање показује да је приговор незаконитости улагања могуће формулисати на један друкчији начин. Главна теза је следећа: да ли је имовинско право заштићено као улагање зависи од дефиниције улагања из БИТ-а (дакле, од међународног права). Међутим, постојање, пуноважност и садржина тог имовинског права које чини улагање зависи искључиво од права државе пријема. Примера ради, својина на акцијама домаћег привредног друштва несумњиво чини улагање које је заштићено међународним уговором. Међутим, да ли је уговор којим је та својина наводно стечена пуноважан и да ли уопште може довести до преноса права својине на страног улагача је питање за законодавство тужене државе. Ако је уговор који је основ стицања својине ништав према националном праву, улагање не постоји, тј. арбитражном суду недостаје надлежност *ratione materiae*. У овом случају анализа коју би требало да спроведе арбитражни суд је објективна: резултат не зависи од тога да ли БИТ садржи услов законитости у дефиницији улагања, не зависи од субјективне процене арбитражног суда у погледу значаја прописа који је повређен и не зависи од тога да ли је улагач поступао у доброј вери.

341.6:342.7(4)

Др Бојан Н. Тубић, доцент
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
B.Tubic@pf.uns.ac.rs

НАДЗОР НАД ИЗВРШАВАЊЕМ ПРЕСУДА ЕВРОПСКОГ СУДА ЗА ЉУДСКА ПРАВА

Европски суд за људска права је до сада донео велики број пресуда, примењујући Европску конвенцију о људским правима и основним слободама. Државе, стране уговорнице Конвенције, имају обавезу да извршавају пресуде Суда у својим националним правним системима. Држава која буде проглашена одговорном дужна је да прекине са кршењем Конвенције и мора да надокнади штету, односно да уклони последице противправног акта. Такође, постоји обавеза да држава не понавља кршења у будућности.

О извршавању пресуда Суда старају се Комитет министара и Парламентарна скупштина Савета Европе, као и сам Суд. Комитет министара, којег чине министри спољних послова држава чланица има кључну улогу у овом поступку надзора. Он потврђује да је правично задовољење постигнуто и захтева да држава пружи доказ о томе да је усвојила све опште мере, неопходне да би се спречила даља кршења Конвенције. Поред плаћања правичне надокнаде, Комитет министара захтева и усвајање одређених појединачних неновчаних мера како би дошло до повратка у пређашње стање. Улога Комитета министара је веома значајна у овом процесу и политички притисак на државе није остао без резултата. Парламентарна скупштина Савета Европе је 1993. године увела поступак надзора и овластила свој Комитет за правне послове и људска права да је извештава када се појаве проблеми о стању људских права у државама чланицама, укључујући њихово поштовање пресуда Суда. Такође, Парламентарна скупштина је усвајањем Резолуције 1226 о извршавању пресуда Европског суда за људска права, из 2000. године, одлучила да има редовне расправе о извршавању пресуда. Улога Европског суда за људска права у извршавању својих пресуда је временом постајала све значајнија. Он врши надзор, који је пре свега превентивне природе. Упркос декларативној природи његових пресуда и одсуству надлежности да издаје упутства, он може да објасни поље примене својих пресуда и да обезбеди посебне информације о недостацима националних правила у државама чланицама.

Заједничким деловањем ова три органа систем извршавања пресуда Суда је постао ефикаснији. Ипак, сарадња у оквиру Савета Европе, у складу

са његовим циљевима и стандардима, као и примена одлука Суда остаје обавеза самих држава чланица Конвенције. Може се рећи да се цео овај систем значајним делом ослања на добру вољу држава које поштују своје међународне обавезе.

КАТЕДРА ЗА
РАДНО И СОЦИЈАЛНО ПРАВО

331.105.2-057.15:342.738

Др Предраг П. Јовановић, редовни професор у пензији
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
p.jovanovic@pf.uns.ac.rs

Дарко М. Божичић, асистент
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
D.Bozicic@pf.uns.ac.rs

ЗАШТИТА ПРИВАТНОСТИ НА РАДНОМ МЕСТУ КАО ИНТЕГРАЛНИ ДЕО МОДЕРНОГ КОНЦЕПТА БЕЗБЕДНОСТИ И ЗДРАВЉА НА РАДУ

Излагање представља даљи наставак истраживачког рада на пољу заштите запослених као једног од кључних питања радног права. У центру пажње овогодишњег истраживачког рада налази се право запослених на приватност на радном месту као интегрални елемент модерног концепта безбедности и здравља на раду који радника не препознаје само као извршиоца одређених послова, већ као личност у процесу рада у свој њеној укупности (у физичким, моралним, духовним, социјалним и културним аспектима), а који за крајње исходиште има обезбеђивање достајанства на раду и у вези са радом. Полазећи од чињенице да се право на приватност запосленог изводи из права на приватност грађанина, истраживачи су најпре анализирали право на приватност у његовом садржинском смислу, као и кроз призму међународних и регионалних извора у којима је оно одређено у контексту једног од фундаменталних људских права.

Када је реч о праву на приватност у радном односу, из теоријског и практичног угла посматрања, могу се идентификовати три његове сфере, из којих уједно може да прети и опасност од његовог угрожавања. Прва сфера права на приватност на радном месту тиче се заштите података о личности. Како из угла законских решења, тако и из угла радноправне теорије, реч је о најобрађиванијем аспекту заштите приватности запослених. Друга сфера приватности запосленог може се посматрати кроз утицај одређених чинилаца из приватног живота запосленог на сам радни однос. Овај сегмент приватности најчешће долази до изражаја у поступку заснивања радног односа, односно у вези са престанком радног односа. На крају, трећа сфера приватности тиче се надзора који послодавац спроводи у процесу рада. Код све три сфере

приватности запосленог највећа опасност од угрожавања произлази из односа субординације, манифестованог у надређености послодавца запосленом у радном односу. Из овог односа субординације произлазе и управљачка овлашћења послодавца у којима је опасност од угрожавања приватности нарочито присутна. Но, један облик надгледања, односно надзора над процесом рада изазива посебну пажњу како опште, тако и стручне јавности, и то не само правне, него и других струка, превасходно због његовог неповољног утицаја на морал и здравље запослених. Реч је о видео надзору. Истраживачи су у самом раду, сагледавши домаћу легислативу, а нарочито релевантну праксу Европског суда за људска права, у области заштите од угрожавања приватности путем видео надзора предложили оквире будућих евентуалних законских решења, и дали смернице за домаће судове у тренутном амбијенту одсуства адекватне регулативе.

349.2(497.11)

Др Сенад Р. Јашаревић, редовни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
S.Jasarevic@pf.uns.ac.rs

РАДНО ПРАВО СРБИЈЕ У УСЛОВИМА САВРЕМЕНИХ ДРУШТВЕНИХ ОКОЛНОСТИ

Током ове године истраживања посветили смо се новим изазовима којима је изложено радно право у XXI веку у свету и Србији, са тежњом да установимо да ли је то довело до неких промена у структури ове гране права. Наиме, на прелазу између два миленијума деловало је да се радно право XX и XXI века неће много разликовати. Под утицајем глобализације, економске кризе, информационе технологије, околности у којима се одвија рад у међувремену су се знатно промениле, те су тако измењени и запослени, послодавци, радни односи и само радно право.

Данашње стање у погледу права запослених и одсуства заштите растућег броја радника у невидљивим секторима економије (нарочито код рада преко Интернета), указује да ће приступ у домену радног права морати коренито да се мења. Пример су „дигитални радници“, који су скривени на тржишту рада, те су за сада скоро потпуно незаштићени јер радно законодавство нема одговарајућа решења за њих. Правац код ове и свих нових категорија радника на тржишту рада (нове форме рада), свакако не би требало да буде даље урушавање права, већ обрнуто, да се нађу решења која ће допринети „пристојним условима рада“ и достојанственој егзистенцији свих који живе од рада. Овакав приступ неће користити само новим „радницима“ (како их називају, уместо „запослени“), већ ће допринети и социјалној стабилности целог друштва, уместо да се ступи у неизвестан период социјалних сукоба, када обесправљене групе радника почну оштрије да се боре за своја права.

Да би се у томе успело потребно је унети и неке новине у систем и појмове радног права. Најпре, потребно је у појам „запосленог“, односно у оквире заштите коју пружа радно право, укључити сва лица која раде у новим, атипичном формама рада.

Такође, установили смо да су у радном законодавству Србије појмови „радни однос“, „запослени“, „послодавац“, непотпуни и превазиђени. Да би се прилагодили новим захтевима, ти појмови ће морати да буду преиспитани и дорађени. Законодавац би изменама Закона о раду требало да обезбеди

да сва лица која живе од свог рада имају исти правни и фактички положај. У противном, ствара се армија обесправљених радника, чија ће егзистенција и услови живота бити све гори, будући да послодавци у Србији показују све већу склоност ка „атипичним формама рада“, на уштрб сталног запошљавања. Држава ће, као уставни гарант владавине права и „социјалне правде“, једнакости, достојанства грађана, морати да предузме кораке да заштити „атипичне раднике“.

КАТЕДРА
ПРАВНОЕКОНОМСКИХ НАУКА

336.22:351.753

Др Лука О. Батуран, асистент са докторатом
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
L.Baturan@pf.uns.ac.rs

Др Горан Б. Милошевић, редовни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
G.Milosevic@pf.uns.ac.rs

Др Цвјетана М. Цвјетковић Иветић, доцент
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
C.Cvjetkovic@pf.uns.ac.rs

ПРАВНИ, ЕКОНОМСКИ И БЕЗБЕДНОСНИ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМА НЕРЕГИСТРОВАНОГ ОРУЖЈА

Велика количина неевидентираног оружја код грађана Републике Србије чини велики безбедносни изазов за државу. Зато је потребно креирати такав правни оквир, који ће створити подстицај грађанима да региструју оружје које имају у нелегалном поседу. Међутим, анализа постојећег правног режима, може лако показати и доказати зашто Србија једна од земаља са највишом стопом (нелегалног) оружја по глави становника у Европи. Набавка и држање ловачког, спортског и оружја за личну безбедност подразумева веома компликовану процедуру, која у себи крије велики број фискалних и нефискалних обавеза за грађане. Од фискалних обавеза, ту су пре свега такса за захтев за издавање одобрења за набављање оружја, такса за захтев за издавање дозволе за ношење оружја, такса за захтев за издавање оружног листа, регистрацију, односно унос података о оружју у већ издату исправу, као и годишњи порез на регистровано оружје. Од нефискалних обавеза, издваја се трошак за уверење о здравственој способности који се мора подносити сваких пет година и трошак за уверење да је лице обучено за руковање оружјем. Са друге стране, кривичноправном репресијом не постиже се генерална превенција, пошто је откривање лица која држе и носе нерегистровано оружје изузетно отежано, осим у случају да то лице учини тим оружјем и неко друго кривично дело. Први корак ка креирању институционалног амбијента за решавање овог значајног проблема јесте откривање узрока који су довели до ескалације овог проблема, да би се на основу тога могла предложити решења која ће омогућити његово ефикасније решавање.

КАТЕДРА
БЕЗБЕДНОСНОПРАВНИХ НАУКА

343.9.024:[336.74:004

Др Љубомир С. Стајић, редовни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
Lj.Stajic@pf.uns.ac.rs

Владан М. Мирковић, асистент
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
V.Mirkovic@pf.uns.ac.rs

Ненад П. Радивојевић, асистент
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
N.Radivojevic@pf.uns.ac.rs

ПРАЊЕ НОВЦА И ФИНАНСИРАЊА ТЕРОРИЗМА СА ПОСЕБНИМ ОСВРТОМ НА УЛОГУ ВИРТУЕЛНИХ ВАЛУТА

Виртуелне валуте представљају специфичне низове података који настају решавањем сложених математичких једначина на децентрализованим рачунарским мрежама. Њихова вредност изражена у јединици неке виртуелне валуте (биткоин, етереум и сл.) детерминисана је сложеношћу процеса решавања једначина и уложеног времена и средстава у том процесу и углавном стоји у неком односу са правом дозвољеним валутама (долар, евро и сл.). Виртуелне валуте су изворно настале са циљем успостављања пословних односа независно од посредничких услуга финансијских институција. Међутим, с обзиром на то да имају вредност која има признати новчани израз, виртуелне валуте могу постати део процеса прања новца и следствено томе средство финансирања тероризма и других криминалних активности. Из тог разлога део пословања са виртуелним валутама у којима се оне претварају у националне валуте односно када се њима врши плаћање роба и услуга или се врши њихова размена треба да буде правно регулисан.

Прво питање од кога треба кренути у решавању статуса виртуелних валута је питање њихове дозвољености. Упоредно право и пракса у овој области нуде различита решења. У Републици Србији статус виртуелних валута није дефинисан одговарајућим законом, већ се ово питање посредно помиње у Закону о спречавању прања новца и финансирања тероризма (ЗПНФТ) кроз улогу обвезника Закона. Док се питање статуса виртуелних

валута не реши, треба успоставити провизорну заштиту финансијског система од злоупотреба која би онемогућила прање новца или било коју другу недозвољену радњу у коју би биле укључене виртуелне валуте. У том смислу, такав провизорни систем би требало да обезбеди контролу над субјектима који учествују у пословима са виртуелним валутама. Контрола би значила обавезну регистрацију субјеката који обављају послове у вези виртуелних валута, која би била условљена дозволом централне банке или другог државног органа. Решење присутно у српском праву према коме су субјекти укључени у послове са виртуелним валутама обвезници ЗПНФТ не може дати задовољавајуће решење, без прописане обавезе и поступка регистрације за такве услуге јер у супротном у пракси не би постојала могућност идентификовања субјеката на које се та обавеза односи.

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотеке Матице српске, Нови Сад

34(048.3)

НАУЧНИ скуп "Правна традиција и нови правни изазови" (2019 ; Нови Сад)
Правна традиција и нови правни изазови : зборник сажетака са научног скупа, Нови Сад, 18. фебруар 2019. године. - Нови Сад : Правни факултет, Центар за издавачку делатност, 2020 (Нови Сад : Футура). - 98 стр. ; 24 cm

Тираж 60. - Стр. 11-13: Предговор / Драган Милков.

ISBN 978-86-7774-219-5

а) Право - Апстракти

COBISS.SR-ID 13183753